

УДК 37.013.42

DOI: 10.24144/2524-0609.2023.53.56-60

Козубовська Ірина Василівна

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
kozub@hotmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-5562-0472>

Козубовський Максим Ростиславович

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
kozub@hotmail.com
<http://orcid.org/0009-0003-4318-7389>

Палкуш Віталія Петрівна

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна
vitaliya.palkush@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-8876-3576>

ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЯТЛИВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ ГРУПИ РИЗИКУ В США

Анотація. В статті розглядається проблема відхилень у поведінці неповнолітніх групи ризику. Мета статті – виявити вплив сприятливого освітнього середовища на поведінку девіантних неповнолітніх. Використані методи дослідження (вивчення наукової літератури, аналіз, систематизація, конкретизація, узагальнення) дали можливість виявити і проаналізувати можливості впливу сприятливого освітнього середовища на поведінку неповнолітніх групи ризику, які пропонуються науковцями США. Відзначається, що серед інших шляхів подолання відхилень у поведінці неповнолітніх групи ризику вченими розглядаються можливості створення такого освітнього середовища, в якому в повній мірі реалізується виховний вплив колективу на особистість. Вивчення досліджень педагогів США свідчить, що в педагогіці країни вже нагромаджено певний досвід виховання неповнолітніх в дусі колективізму. Зокрема, ідея заміських таборів і скаутського руху, що є однією із традиційних форм організації виховного простору в Америці, знаходить нове звучання в контексті її значимості для процесу подолання девіантної поведінки підлітків у колективі. Сприятливе освітнє середовище створюється для неповнолітніх з девіантною поведінкою, яким важко навчатися в традиційних освітніх закладах і вони часто припиняють навчання, також шляхом соціальної інклюзії. Інклюзія дітей з девіантною поведінкою реалізується за допомогою альтернативної освіти, яка в США представлена альтернативними школами (державними або приватними); альтернативними навчальними програмами, які можуть діяти в звичайних традиційних школах; оригінальними стратегіями викладання, спрямованими на засвоєння знань всіма учнями. Що стосується альтернативних шкіл для неповнолітніх групи ризику, то серед них варто назвати: чартерні школи, магнітні школи, контрактні школи, виправні школи, полікультурні школи, змішані школи, ваучерні програми, домашнє навчання.

Ключові слова: освітнє середовище, діти групи ризику, інклюзія, заміські табори, США.

Вступ. Зростання кількості неповнолітніх з девіантною поведінкою змушує науковців і практиків активізувати пошуки нових ефективних шляхів попередження і подолання цього явища. Неповнолітні з девіантною поведінкою цілком закономірно відносяться до так званої групи ризику, оскільки відхилення у їх поведінці в майбутньому можуть негативно позначитися на формуванні особистості, зумовити виникнення правопорушень і злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських учених різні аспекти девіантної поведінки неповнолітніх та її профілактики досліджують: О.Бондарчук (психологія девіантної поведінки), Ю.Іванов (кримінальні форми поведінки), Ю.Коваленко (корекція ранніх форм девіантної поведінки), І.Ковчина (правові засади профілактики девіантної поведінки), І.Запорожан (профілактика девіантної поведінки молодших школярів), В.Оржеховська (превентивна педагогіка), І.Парфанович (девіантна поведінка дівчат), Т.Федорченко (соціально-педагогічні аспекти профілактики девіантної поведінки), М.Фіцула (виховання девіантних неповнолітніх у спеціальних закладах) та ін. Водночас, особливості девіантної поведінки та її профілактики в США досліджені недостатньо.

Мета статті – виявити вплив сприятливого освітнього середовища на поведінку неповнолітніх групи ризику. **Методи** дослідження – вивчення наукової літератури, аналіз, систематизація, конкретизація, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Серед інших шляхів подолання відхилень у поведінці неповнолітніх групи ризику вченими розглядаються можливості створення такого освітнього середовища, в якому в повній мірі реалізується виховний вплив колективу на особистість.

Відомо, що ця ідея була в свій час обґрунтована в працях таких видатних педагогів, як А.Макаренко і В.Сухомлинський. Практика свідчить, що погляди цих педагогів на значення колективу у вихованні підлітків залишаються цінними і сьогодні, зокрема, в плані вирішення проблеми подолання девіантної поведінки неповнолітніх.

Так, принцип виховання через колектив, названий А.Макаренко головною умовою й інструментом розвитку й виховання вільної особистості, не можна вважати «породженням тоталітарної ідеології», як його іноді намагалися представити критики педагогічної спадщини А.Макаренка. В колективі, на думку вченого-педагога, індивіди об'єднані «соціально-цінніс-

ними відносинами». Такий колектив дозволяє вихованцеві почувати себе значимою одиницею цілого, відчувати себе під його заступництвом, підтримкою й захистом (саме це шукають підлітки з девіантною поведінкою в угрупованнях з асоціальною спрямованістю). Згуртованість у колективі знижує негативні захисні реакції підлітка, надає його вчинкам соціально-позитивну спрямованість.

Відомо, що моральна атмосфера Павлишської школи, де працював В.Сухомлинський, також забезпечувала захищеність кожної дитини, зміцнювала віру у свої можливості. У школі були вироблені правила поведінки, які служили реальними загальношкільськими ціннісними орієнтирами для дітей.

Аналіз теоретичних положень і практичного досвіду А.Макаренка й В.Сухомлинського дає підстави стверджувати, що колектив і в сучасних умовах здатний ефективно виступати важливим інститутом ресоціалізації неповнолітніх з девіантною поведінкою. Процес їх виховання і ресоціалізації здійснюється за рахунок включення в систему гуманних міжособистісних відносин, опосередкованих соціально значимою діяльністю. Очевидно, що основний шлях ефективної взаємодії з підлітками лежить не в розмовах з ними, не в прямому впливі на них, а в організації їх життя. Самим своїм характером вона буде сприяти формуванню у підлітків певних поглядів, відносин, звичок, поведінки.

Спільна діяльність і відносини, які при цьому виникають між членами колективу, зовні обумовлені суттю спільної справи, зазвичай регламентуються певними правилами в процесі спільної творчої роботи, трудової діяльності, у спортивних змаганнях і т.д. Такі відносини передбачають усвідомлення неповнолітнім необхідності виконання пов'язаних з діяльністю зобов'язань і, отже, розвиток таких рис, як дисциплінованість, відповідальність за результати діяльності, уміння стримувати в собі бажання, пов'язані з порушенням ходу діяльності, самостійність, уміння творчо ставитися до завдання, проявляти готовність вислухати і осмислити критичні зауваження й поради навколишніх, зважати на загальну думку.

Таким чином, спільна, значима як для суспільства, колективу, так і самого підлітка з девіантною поведінкою, діяльність, викликає в нього потребу в зміні деяких особливостей поведінки для того, щоб робота, у результаті якої він зацікавлений особисто, проходила успішно.

Завдяки організації педагогом колективу, здатного виконати функції ресоціалізації, подолання девіантної поведінки відбувається шляхом «паралельного» впливу, а не шляхом прямого педагогічного й психологічного корекційного впливу. Таке положення надто важливе при організації педагогічної діяльності з дітьми «групи ризику», оскільки вони часто не здатні (особливо, на початкових етапах взаємодії з ними) сприймати безпосередній вплив внаслідок особливостей свого психічного стану.

Ефективність впливу колективу на подолання девіантної поведінки підлітків зростає у тому випадку, якщо колектив складається не тільки з одних «важких» неповнолітніх, а в нього входять і «благополучні» діти, з розвиненими морально-вольовими якостями характеру. Такий «змішаний» склад колективу створює «відкритий» дієвий тип виховної взаємодії. Виховання в такому колективі стимулює в підлітка необхідність свідомого вибору між зразками поведінки, прийнятими у звичному для нього середовищі (вулиця, неблагополучна родина), і тими, які демонструють діти без відхилень у поведінці. Необхідність

такого вибору навчить «важкого» підлітка брати відповідальність за свої дії, контролювати свої вчинки, що буде сприяти підвищенню самооцінки й самовиправленню.

Одним із важливих чинників формування й ефективного функціонування колективу, а, отже, і здорового розвитку кожного з його членів, є забезпечення компетентного керівництва колективом і позитивного особистого прикладу керівника. Серед відомих стилів керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний), безперечно, оптимальним є демократичний стиль. Цей стиль вимагає від педагога, у першу чергу, володіння культурою спілкування, що будуватиметься на повазі до особистості іншої людини, здатності до самокритичності й самоаналізу стосовно себе і своєї поведінки. Такий стиль керівництва буде створювати психологічний клімат колективу, що полягає в довірі, теплоті відносин членів колективу один до одного. Це стане сприяти формуванню в підлітка готовності до спілкування з навколишніми і внутрішньої схильності до прийняття впливів від тих, кого він дійсно цінує. Такі процеси будуть сприяти утворенню нових форм спілкування між членами колективу: з'являються нові відтінки доброзичливості, теплоти, сердечності в спілкуванні з тими, кого неповнолітній цінує, поважає, любить. Це пов'язане з формуванням при контакті з ними емоцій і почуттів, які раніше були відсутні у «важкого» підлітка. Цей стиль взаємодії, в кінцевому результаті веде до формування дитячого колективу з високим рівнем самоврядування, діючої емпатії, здатності приходити на допомогу, що є, з одного боку, ознаками високого ступеня розвитку колективу, а з іншого боку, важливою умовою подолання девіантної поведінки, властивій деяким членам колективу.

Сьогодні в освітньому просторі сучасної Америки все чіткіше проявляється наступна тенденція: багато педагогів закликають суспільство до відкриття для себе цінностей виховних традицій у культурі інших народів, наприклад, американських індіанців. Слід відзначити, що деякі властивості виховного процесу в корінних американців принципово відрізняються від виховних цінностей «білих» американців, а в окремих своїх аспектах навіть демонструють переваги з погляду підвищення ефективності педагогічного процесу подолання девіантної поведінки підлітків.

Так, альтруїзм (*altruism*), на погляд європейця, наївний і нераціональний, є невід'ємною рисою особистості представника корінного населення Північної Америки, і він же становить ідеологічну основу виховання дітей в індіанців. Цінність цього принципу виховання в корінних американців полягає в пріоритеті людини й, зокрема, дитини, моралі, людських взаємин над матеріальними благами, у чому і є його основна відмінність від прагматичних і авторитарних ідей виховання в інших культурах.

Принцип альтруїзму, таким чином, є ціннісною основою культури корінних американців, що дозволяє надавати рівноваги всім складовим виховного простору, направляти звільнені потенції на цілісний розвиток особистості й, у тому числі, на оптимізацію процесів подолання відхилень у поведінці підлітків.

Дотримання принципу приналежності (*belonging*) до свого народу, племені, родини, у якій росте дитина, на відміну від атмосфери індивідуалізму в середній «білій» родині США, передбачає сильні емоційні, емпатійні зв'язки між дорослими й дітьми. Ці зв'язки породжують в останніх почуття захищеності, почуття того, що тебе люблять, тобою дорожать, і приймають таким, який ти є. Важливість принципу прина-

лежності при взаємодії з підлітками підтверджують слова У. Бронфенбреннера про те, що в житті кожної дитини повинен бути хоча б один дорослий, який був би здатний повністю зрозуміти її [1, с.22]. Підлітка, який з певних причин втратив почуття приналежності, одноплемінники називають «несправжньою, штучною дитиною» («artificial child»), і, як відзначає К.Маккласкі, рано чи пізно, він поповнює групу «дітей ризику». Взаємодія, спрямована на подолання роз'єднаності між людьми, особливо між підлітками й дорослими, формування в них почуття спільності, причетності до всіх життєвих процесів розглядається американськими педагогами як умова здорового розвитку особистості, подолання відхилень у поведінці.

Суть філософії успіху й досягнення «білих» – орієнтація на конкуренцію й індивідуалізм. У системі цінностей корінних народів Америки дотримання принципу успіху, досягнень (*achievement*) означає наступне: ти виграв — радіють усі; досягнув успіху в чомусь — намагайся повторити і закріпити його. Акценти, таким чином, зміщуються в площину усвідомлення себе й своїх досягнень як невід'ємної частини свого народу і його успіхів. Американські педагоги переконані, що дитина повинна у своєму розвитку проходити певні рівні досягнень. Це дозволить їй пізнати радість від визнання своїх успіхів, відчутти причетність до спільноти і потребу для одержання стимулів подальшого успіху.

Аналіз основних характеристик виховного процесу в культурі індіанців Америки показав їхню цінність для американських педагогів. Вона полягає в прилученні до якісно нових ідей педагогічної взаємодії, в основі яких лежать принципи пріоритету й значимості окремого підлітка над інтересами суспільства, і, водночас, почуття спільності і приналежності своєму найближчому оточенню.

Аксіологічна сутність колективу полягає в тому, що підлітки, утверджуючи цінність власної незалежності й волі, починають визнавати й цінність свого оточення і співтовариства. Дослідник А. Кон відзначає, що перебування в колективі дає можливість підліткові «міркувати разом з навколишніми над тим, що відбувається з ним щодня, відчуваючи при цьому свою причетність до процесів, що відбуваються, і власну відповідальність за них [2, с.87].

Гармонізація відносин у колективі під умілим керівництвом вихователя досягається через наступні принципи, запропоновані У.Бронфенбренером, Б.Беттельгеймом, Р.Дженсоном, К.Маккласкі, П.Фреєре:

– *надихання індивіда до життя*. Він полягає в оптимістичному погляді на підлітка, підтримці того позитивного, що є в кожного індивіда. Результати досліджень, що проводилися в США наприкінці 90-х – початку 2000-х років, показали, що співвідношення негативних і позитивних висловлювань на адресу дитини, які вона чує протягом дня від дорослих, зазвичай буває десять до одного. Для того ж, щоб компенсувати шкоду від одного негативного висловлювання, необхідні чотири позитивні. Іншими словами, більшість дітей і підлітків ростуть в атмосфері постійної критики, що, безсумнівно, впливає на формування їх «Я-Концепції», характеру, поведінки.

Найбільш ефективний спосіб формування здорової самоідентичності підлітка Б.Беттельгейм вбачав у наявності самоповаги і глибокій повазі особистості кожного індивіда. Самоповага повинна співіснувати з вимогливістю до себе, здатністю до самокритики й прийняття соціальної відповідальності за свої вчинки, що буде полегшувати співіснування індивіда по-

руч із іншими членами колективу. Велике значення в цьому має розуміння неповнолітнім природи людини. Науковець вважав, що не можна переконувати дитину в тому, що всі люди від природи однакові й добрі. Адже підліток, через взаємодію з ними, переконається, що це не зовсім так, та й він сам далеко не завжди проявляє себе позитивно. Необхідно, на погляд цього педагога, пояснювати дитині, що в кожній людині, внаслідок амбівалентності її природи, проявляється до певної міри схильність до агресивних, асоціальних, або егоїстичних дій, з чим необхідно боротися. У цьому випадку «важкий» підліток зможе сприймати себе позитивно, не виглядаючи у власних очах «чудовиськом», яким його зазвичай вважають, що буде вести до оздоровлення його «Я-Концепції».

Педагоги М.М.Кеш і Дж.Борич підкреслюють необхідність цінувати кожного підлітка без винятку за його старання й успіхи, підтримувати в неповнолітньому впевненість у тому, що він здатний досягти багато чого; підбадьорювати підлітка в той момент, коли йому важко й не все складається добре. У той же час, вони застерігають від компліментів, які не відображають реальні досягнення індивіда. Підліток відчує цю нещирість і втратить довіру до педагога, відсторониться від нього, що унеможливить повноцінну взаємодію з ним. Справжній комплімент повинен бути індивідуальний, базуватися на позитивних рисах характеру неповнолітнього або якій-небудь його дії. У цьому випадку підліток одержить позитивні емоції, утвердиться у своїй значимості, внутрішньо розкриється для педагога, буде усвідомлено й з ентузіазмом брати участь у плануванні й виконанні спільних справ.

– *виховання почуття потреби один в одному*. Підлітки з відхиленнями в поведінці найчастіше не вірять, що вони необхідні комусь, що є наслідком відносин відчуженості, ворожості в родині й найближчому оточенні. Тому слід розвивати у підлітку впевненість у тому, що наскільки інші необхідні нам, настільки й ми необхідні іншим.

На думку М.Шеріфа [3], для досягнення гармонії в людських відносинах і, зокрема, відчуття потреби один в одному в серед неповнолітніх у групах і колективах, важливою є спільна діяльність заради суспільно значимої мети. Як приклад науковець пропонує ситуацію, яка склалася в одному з літніх таборів між двома командами підлітків. У процесі змагань дружні почуття швидко зникли і перетворилися у взаємну ворожість. Гострих зіткнень і конфліктів удалося уникнути, створивши ситуації спільного подолання труднощів: участі у пологодженні несправності в лінії водопостачання, допомога у ремонті вантажівки, що направлялася в місто за продуктами для табору і т.д.

Педагогічно організована спільна діяльність, спрямована на досягнення загальних, переконливих і реальних цілей, таким чином, дозволяє знижувати ворожість між членами групи, підвищувати їх потребу один в одному, визнавати взаємну цінність.

– *навчання спілкуванню один з одним*. Типовими особливостями неблагополучних родин Нью-Йорка, з яких походить великий відсоток підлітків з девіантною поведінкою, на думку американських учених, є відсутність навички встановлювати міжособистісні контакти, що включає невміння слухати один одного, приймати конструктивні рішення, вести продуктивний діалог тощо. Формування навичок спілкування навчить підлітка не тільки ясно й чітко доносити свої думки до навколишніх, вживаючи слова й інтонацію згідно ситуації, але й слухати чужу мову, адекватно

передавати чужу точку зору, вчасно фіксувати нерозуміння співрозмовника. Таким чином, перебування підлітка в колективі, з одного боку, обумовлює необхідність оволодіння ним навичками діалогу, а з іншого – через спілкування вчить ефективно, тісно й на тривалій основі взаємодіяти з іншими членами колективу.

Психологічний стан підлітків з девіантною поведінкою, як відзначав К.Маккласкі, характеризується нестійким емоційним тлом [4]. На наш погляд, застосування у взаємодії з підлітком вищевказаних принципів у сукупності з освоєнням підлітком особливостей спілкування формує у нього позитивне емоційне ставлення до його оточення, діяльності, а також почуття самодостатності. Такі процеси дозволяють неповнолітньому контролювати й розуміти власні емоції і адекватно реагувати на емоції інших людей, що обумовлює, з одного боку, ефективне й злагоджене функціонування колективу, а з іншого розвиток у підлітка механізмів самокорекції й самоактуалізації.

Вивчення досліджень педагогів США свідчить, що в педагогіці країни вже нагромаджено певний досвід виховання неповнолітніх в дусі колективізму.

Ідея заміських таборів і скаутського руху, що є однією із традиційних форм організації виховного простору в Америці, знаходить, на наш погляд, нове звучання в контексті її значимості для процесу подолання девіантної поведінки підлітків у колективі. Роль таких форм колективного виховання підлітків, на думку багатьох вчених, важко переоцінити. Про масштаби впливу, зокрема, скаутського руху, можна судити, наприклад, по тому, що всі післявоєнні президенти США (за виключенням Р. Рейгана) і до 80% конгресменів США — колишні скаути.

Ф.Редл у книзі «Роль табору в освіті» [5] наводить великий перелік можливостей, які надаються підліткові табором, серед яких можна виділити деякі, що мають значення для взаємодії з дітьми групи ризику.

Так, дитячий заміський табір навчає, у першу чергу, демократичним принципам участі в житті групи. У законах і клятвах скаутів також записані зобов'язання, спрямовані на розвиток у підлітка гуманного ставлення до навколишнього світу: повага до товаришів і дорослих, охорона природи, допомога слабким. Крім того, на регулярних зборах для скаутів проводяться бесіди на моральні теми. Усі ці положення, на погляд Ф. Редла, стимулюють формування в підлітка позитивних рис характеру, моральної поведінки, здатності до співіснування з іншими членами колективу.

Різноманітні види діяльності, в основному, у вигляді активного дозвілля, виконання яких ускладнено в умовах міста (спортивні ігри, змагання риболовля, походи т.д.), дозволяють підліткам направляти свою енергію в цілеспрямоване, громадсько-корисне русло. Крім того, вони служать додатковими стимулами для розвитку особистості підлітка, дозволяючи йому через різноманітні ситуації вільно виражати себе.

З побуту заміського або скаутського табору, як правило, виключаються радіо й телебачення, що дає можливість підліткам відпочити від лавини агресивної, часом жорстокої інформації, яка негативно впливає на їхній емоційний стан, викликаючи спалахи агресії й жорстокості. Перебування в умовах наближеності до природи, відсутність факторів, що створюють напругу й несприятливу атмосферу для підлітка (конфліктні відносини усередині родини, неблагополучне зовнішнє оточення і т.д.), участь у спільних видах діяльності, що захоплюють підлітка

через відмінності їх від звичних видів роботи, і, крім цього, відбуваються в умовах романтики, незвичайності обстановки — усі ці фактори у своїй сукупності дозволяють неповнолітньому здобувати досвід взаємодії із групою в емоційно-сприятливих умовах. Такий досвід дає можливість підліткові відчути радість і задоволення від діяльності групи, усвідомити свою причетність до спільних справ і особисту значимість, що буде сприяти оздоровленню його психологічного стану, приводити до зниження девіантних проявів у поведінці.

Аналіз робіт багатьох науковців США показав, що протиріччя «індивідуалізм – колективізм» і «особистість – колектив» за період із другої половини XX — початку XXI століття розглядається в новому руслі ціннісного переосмислення ідей індивідуалізму у вихованні на користь ідей колективізму. Ця ідеологія знаходить своє підґрунтя з одного боку, у більш високому ступені гуманізації самого суспільства, у якому ідеї колективізму знаходять своє широке застосування, а з іншого боку, у споконвічній потребі людини відчувати себе частиною суспільства, колективу, у якому вона вчиться поведінці і має можливість прояву своєї сутності.

Аксіологічний зміст ідей обцинності як чинника подолання девіантної поведінки неповнолітніх при педагогічній взаємодії з ними полягає в зміні їх світогляду. Вони позбуваються відчуття самотності, ізоляваності, своєї непотрібності, зовнішнє оточення вже бачиться не далеким і ворожим, а відкритим, більш зрозумілим і доброзичливим. Такі процеси активізують у підлітка з девіантною поведінкою потребу у спілкуванні й взаємодії, що веде до оздоровлення таких механізмів, як самосвідомість, самоприйняття, праксис. Підліток вчиться розуміти й адекватно сприймати навколишніх, контролювати свої вчинки й емоції, відчуває потребу в емпатійних і тривалих відносинах. Усі ці явища у своїй сукупності, на наш погляд, обумовлюють процеси самовиправлення і подолання девіацій у поведінці.

Сприятливе освітнє середовище створюється для неповнолітніх з девіантною поведінкою, яким важко навчатися в традиційних освітніх закладах і вони часто припиняють навчання, також шляхом соціальної інклюзії.

Інклюзія дітей з девіантною поведінкою реалізується за допомогою альтернативної освіти, яка в США представлена альтернативними школами (державними або приватними); альтернативними навчальними програмами, які можуть діяти в звичайних традиційних школах; оригінальними стратегіями викладання, спрямованими на засвоєння знань всіма учнями. Альтернативні школи характеризуються розширенням ступеня свободи дітей як у виборі змісту, форм і методів навчання, так і в оцінюванні результатів діяльності, що завжди сприяє становленню дитини і як суб'єкта культури в рамках її життєдіяльності і життєтворчості. Що стосується альтернативних шкіл для неповнолітніх групи ризику, то серед них варто назвати: чартерні школи, магнітні школи, контрактні школи, виправні школи, полікультурні школи, змішані школи, ваучерні програми, домашнє навчання та ін. [6].

Висновки. Отже, аналіз американської наукової літератури засвідчує, що ефективним засобом подолання відхилень у поведінці неповнолітніх групи ризику є створення такого освітнього середовища, в якому в повній мірі реалізується виховний вплив колективу на особистість.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Bronfenbrenner U. Alienation and the four worlds of childhood. *Phi Delta Kappan*. 1996. Vol.67. № 6. P.47–53.
2. Kohn A. The schools our children deserve. Boston: New York: Howton Mifflin Company, 2009. !87 p.
3. Sherif M. Experiments in group conflict. *Scientific American*. 1996. No 2. P.37–45.
4. Mccluskey K.W. Nurturing talented but troubled children and youth. *Reclaiming Children and Youth*. 2008. No 6(4). P.27–32.
5. Redl F. The role of camping in education. Book of readings. Minneapolis: Burgess Publishing Company, 2008. 172 p.
6. Raywid M.A. Alternative schools: The state of the art. *Educational Leadership*. 2004. No 52(1). P.26–31.

References

1. Bronfenbrenner, U. (1996). Alienation and the four worlds of childhood. *Phi Delta Kappan*, 65 (6), 47–53.
2. Kohn, A. (2009). The schools our children deserve. Howton Mifflin Company.
3. Sherif, M. (1996). Experiments in group conflict. *Scientific American*, 2, 37–45.
4. 4.Mccluskey, K.W. (2008). Nurturing talented but troubled children and youth. *Reclaiming Children and Youth*, 6 (4), 27–32.
5. Redl F. (2008). The role of camping in education. Book of readings. Burgess Publishing Company.
6. Raywid, M.A. (2004). Alternative schools: The state of the art. *Educational Leadership*, 52 (1), 26–31.

Статус статті: Отримано: 26.08.2023 Прийнято: 29.09.2023 Опубліковано: 26.10.2023

Kozubovska Iryna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Head of Department of Department of General Pedagogy and High School Pedagogy
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Kozubovskyi Maksym

PhD Student
Department of General Pedagogy and High School Pedagogy
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Palkush Vitaliya

PhD Student
Department of General Pedagogy and High School Pedagogy
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

ORGANIZATION OF A FAVORABLE EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR THE AT RISK CHILDREN IN THE USA

Abstract. This article considers the issue of deviant behaviour and its prevention among the children at risk in the USA. The aim of the study is to reveal the influence of a favorable educational environment on the at risk children. Theoretical research methods have been used in this study: analysis of scientific sources, systematisation and generalisation of available data. The results of this investigation give possibility to state that among other ways of overcoming deviations in the behavior of at-risk minors, scientists consider the possibility of creating such an educational environment in which the educational influence of the team on the individual is fully realized. The axiological content of the idea of collectivity as a factor in overcoming the deviant behavior of minors during pedagogical interaction with them consists in changing their worldview. They get rid of the feeling of loneliness, isolation, their uselessness, the external environment is no longer seen as distant and hostile, but open, more understandable and benevolent. Such processes activate the need for communication and interaction in a teenager with deviant behavior, which leads to the improvement of such mechanisms as self-awareness, self-acceptance, and praxis. A teenager learns to understand and adequately perceive others, control his actions and emotions, feels the need for empathic and long-term relationships. All these phenomena in their totality, in our opinion, determine the processes of self-correction and overcoming deviations in behavior. The study of the researches of US scientists shows that the pedagogy of the country has already accumulated some experience in educating minors in the spirit of collectivism. In particular, the idea of country camps and the scouting movement, which is one of the traditional forms of organizing educational space in America, finds a new sound in the context of its importance for the process of overcoming deviant behavior of teenagers in the team. A favorable educational environment is created for minors with deviant behavior, who find it difficult to study in traditional educational institutions and often stop studying, also through social inclusion. Inclusion of children with deviant behavior is implemented with the help of alternative education, which in the USA is represented by alternative schools (public or private); alternative educational programs that can operate in regular traditional schools; original teaching strategies aimed at the assimilation of knowledge by all students. Alternative schools are characterized by expanding the degree of freedom of children both in choosing the content, forms and methods of learning, and in evaluating the results of activities, which always contributes to the formation of the child and as a subject of culture within the framework of his life activities and life creativity. Alternative schools for at-risk minors include charter schools, magnet schools, contract schools, correctional schools, multicultural schools, mixed schools, voucher programs, and homeschooling.

Key words: educational environment, children at risk, inclusion, suburban camps, the USA.